

“És molt habitual que les empreses maquillin els resultats”

Oriol Amat

Catedràtic d'Economia Financera i Comptabilitat

Després d'escàndols financers tan sonats com el d'Enron i, més recentment, del grup alimentari italià Parmalat, la credibilitat de la informació comptable està més qüestionada que mai. Oriol Amat n'és conscient i confia que les Normes Internacionals de Comptabilitat (NIC), que s'implantaran al llarg dels pròxims anys, ajudin a millorar la transparència dels comptes de les empreses i a recuperar la confiança de molts inversors.

—Escàndols com els d'Enron i Parmalat, en els quals s'han vist implicats grans bancs i grans firmes auditores, són realment casos aïllats o és que hi ha buits importants en la normativa actual que hi ajuden?

—En primer lloc, hi ha una crisi dels valors ètics dels directius d'algunes empreses. Aquesta crisi fa que hi hagi directius que, per exemple, quan les empreses comencen a anar malament, en lloc de reconèixer-ho, volen enganyar. De vegades, sobretot en empreses que cotitzen a borsa, hi ha directius que no volen reconèixer que l'empresa té una davallada, llavors manipulen la informació. Els casos de Parmalat, Enron, Banesto, etc., són casos d'empreses que comencen a anar malament i en què els directius no ho reconeixen, i aleshores maquillen la comptabilitat. La falta d'ètica porta un altre tipus de problema: el de directius interessats

a enriquir-se il·lícitament. En el cas de Parmalat ja es parla que el senyor Tanzi [Calisto Tanzi, un dels fundadors del grup Parmalat, actualment empresonat] s'hauria apropiat, com a mínim, 500 milions d'euros. Són molts diners!

—Aquests directius troben llacunes suficients en les normes comptables per poder perpetrar aquests fraus?

—La normativa comptable permet moltes alternatives de comptabilització d'un mateix fet econòmic. N'hi posaré un exemple. El codi de circulació diu que s'ha de conduir per la dreta. En canvi, la normativa comptable, en moltes coses, és com si el codi de circulació digués que s'ha de conduir per la dreta però que si ho creu oportú pot conduir també per l'esquerra. La normativa permet comptabilitzar les coses de diferents maneres. Hem fet un estudi que demostra que una mateixa empresa, seguint la normativa, pot dir perfectament que en lloc de guanyar 100 n'està guanyant 140, o que n'està perdent 30. Sense faltar a la normativa.

—Com és possible?

—La normativa comptable és molt flexible. Posem per cas una empresa que fa R+D. Això costa uns diners. Comptablement, pot ser considerat com una despesa o com un actiu. Si ho consideres com una despesa, et baixa el benefici; si ho consideres com un actiu,

no et baixa el benefici. Simplement és una alternativa.

—Aquest excés de flexibilitat no crea més problemes que avantatges?

—Per a mi sí. Però els reguladors i molts comptables creuen que és bo tenir llibertat per poder escollir.

—Vostè ha participat en l'elaboració del llibre *Comprendre les Normes Internacionals de Comptabilitat, NIC* (Gestió 2000). D'on sorgeixen les NIC?

—Parteixen d'un organisme que té seu a Londres, que es diu International Accounting Standards Board, que va néixer l'any 1973. És format per institucions privades, com ara l'Institut de Censors i la Federació d'Experts Comptables, i actualment tots els països del món hi estan representats. És una mena d'ONU privada de tipus comptable.

—En els pròxims anys, les normes que dicta aquest organisme substituiran les normes comptables dels diferents països, per unificar criteris. Frenaran, les NIC, l'actual flexibilitat comptable?

—Aquest problema seguirà amb les NIC, perquè si el pla comptable espanyol té 54 capítols en què pots triar alternatives, les NIC en tenen 122. Per això des del món universitari estem pressionant l'organisme internacional que emet aquestes normes perquè redueixi alternatives. El que sí que resoldran les normes internacionals és la falta de comparabilitat que hi ha hagut fins ara entre la informació comptable de diferents països, ja que unificaran criteris. Aquest és el segon gran problema que té la normativa comptable en aquests moments. Les empreses que cotitzen a borsa a Europa a partir del 2005 estaran obligades a utilitzar les NIC.

—Quins problemes crea el fet que cada país utilitzi una normativa comptable diferent?

—L'empresa Eurodisney presenta els comptes a França, amb la normativa francesa, i com que cotitza a Wall Street, també presenta els comptes amb normativa americana. Doncs bé, amb normativa francesa, l'empresa guanya diners, i amb normativa americana, en perd. Aquest és el problema de la falta de comparabilitat.

JORDI PLAY

—Però això crea molta inseguretats, sobretot entre els inversors, que decideixen on posen els diners segons els comptes de l'empresa. Com pot haver durat tants anys, aquesta situació?

—De vegades la legislació canvia arran dels escàndols. Les NIC es van començar a fer l'any 1973 i ningú no en va fer cas fins a l'any 2001, quan va esclatar l'escàndol d'Enron. Per exemple, Telefónica a Espanya va declarar l'any 2001 que havia guanyat 2.106 milions d'euros, i el dia següent decla-

rava als Estats Units que amb la normativa nord-americana n'havia perdut 7.182.

El mateix any, les set empreses espanyoles que cotitzen a Wall Street van declarar a Espanya que havien guanyat 9.786 milions d'euros, i als Estats Units, les mateixes empreses, van declarar pèrdues per valor de 13.403 milions.

—Això, de fet, està en camí de resoldre's. Per tant, millorarem la transparència comptable de les empreses?

Biografia

Oriol Amat i Salas

(Barcelona, 1957) és catedràtic de la Universitat Pompeu Fabra, on dirigeix el Departament d'Economia i Empresa. Membre de la Junta de Govern del Col·legi d'Economistes, és també vicepresident de l'Associació Catalana de Comptabilitat i Direcció, creada fa poc més d'un any amb l'objectiu de "millorar el nivell del país en temes de comptabilitat i informació financera", que ja compta amb més de 3.000 associats. Autor de diversos llibres, ha realitzat estudis de postgrau en la Stockholm School of Economics i en la University of California. És membre també de la Comissió d'Experts Comptables, nomenats l'any 2001 pel Consell General d'Economistes d'Espanya per a l'estudi de la reforma del pla general de comptabilitat.

JORDI FLAY

—Sí. Tindrem una normativa que és millor en tot, excepte en les alternatives. És una normativa que avui per avui té moltes alternatives, perquè quan va néixer l'International Accounting Standards Board no tenia el suport de cap país, per això van intentar fer una normativa que agradés a tothom. Però l'any 2005, de les 122 alternatives, en desapareixeran unes vint, i anirem cap a una normativa més precisa. Ara bé, això encara trigarà uns quants anys.

—Ens falta parlar del tercer problema que presenten les normes comptables. Quin és?

—La comptabilitat no pot mesurar de manera precisa la realitat absoluta d'una empresa. Per exemple, el factor humà, les marques, com es pot valorar? En comptabilitat, aquests factors s'anomenen intangibles. Llavors, el que es fa és comptabilitzar-ho per la quantitat que han costat.

—Tornem als casos d'Enron i Parmalat. Ja hem vist que és possible maquillar els comptes d'una empresa de forma legal, però fins a quin punt?

—Hi ha maquillatges legals i il·legals. De maquillatges legals, en fan moltes empreses, és molt habitual. Es poden inflar i desinflar beneficis, legalment, seguint les alternatives que et dona la normativa comptable. Les alternatives porten al fet que legalment puguis manipular els resultats. D'això els americans en diuen *earnings management*. Tu gestiones el benefici.

—Els números, cadascú els cuina com vol, doncs.

—En comptabilitat, una part dels números, seguint la normativa comptable, i, per tant, d'una manera legal, es poden maquillar. En canvi, Enron i Parmalat són maquillatges il·legals. Per exemple, la comptabilitat creativa és legal, és simplement aprofitar-se de les alternatives. Es recorda del ministre Piqué i el cas Ercros? Es van fer una sèrie d'operacions fiscals que, si bé es va reconèixer que quedava malament que les hagués fet el que era llavors ministre, eren legals. És el mateix que quan es diu que la gent que té més renda és la que paga menys impostos. Per què? Perquè tenen bons assessors

fiscals, que busquen la manera legal de pagar menys. Però també pots manipular els números legalment, amb operacions de tipus real. Per exemple, et trobes al mes de desembre i has de fer una venda, ja tens el gènere per lliurar. En lloc de fer la venda el 31 de desembre, la fas l'1 de gener.

—I quan comencen a ser il·legals aquests maquillatges?

—Si Parmalat fa unes factures falses i ha fet veure que tenia unes vendes que realment no tenia, és fals i il·legal. O si es fan operacions en paradisos fiscals. En el cas de Parmalat, què hi fa una central lletera amb 7.000 milions d'euros a les Illes Caiman?

—Legalment pot ser correcte, però èticament no ho és gaire.

—Aquí tornem al principi de tot: hi ha un problema d'ètica en els directius. A Espanya, cada any es fan 40.000 informes d'auditoria, i d'aquests, tenen problemes o desperten queixes una quinzena. El que passa és que algun, de vegades, dona lloc a un escàndol, per exemple el de Gescartera.

—Vostè mateix és auditor, tot i que no exerceixi aquesta professió. I sap que precisament ha estat sobre aquesta professió que ha recaigut gran part de la responsabilitat en els últims escàndols financers. És just?

—El que s'espera dels auditors és diferent del que els auditors poden oferir. D'un auditor s'espera que miri si la comptabilitat d'una empresa s'ha fet d'acord amb la normativa comptable. La seva feina, en principi, no és descobrir frauds. Parmalat té 36.000 empleats. L'auditoria de Parmalat, segurament, la de totes les filials, la fan uns 120 auditors durant tres o quatre mesos de feina. Com pots revisar el que fan 36.000 persones durant un any si només ho revisen unes cent o cent cinquanta persones durant uns quants mesos? Els frauds, sobretot quan són molt sofisticats, els auditors no els poden detectar. Els auditors han de dir si l'empresa ha fet la comptabilitat seguint la normativa, no que ens descobrixin si en algun lloc algú ha robat uns diners.

—Llavors, a qui s'ha de demanar més mà dura?, als reguladors?

JORDI PLAY

—Quan es donen escàndols com els d'Enron o Parmalat, el que falla és tot. Una part de la culpa la tenen els reguladors, per fer normes que tenen una certa flexibilitat. Però també els organismes supervisors, com el Banc d'Espanya o la Comissió Nacional del Mercat de Valors. Hi ha casos molt clars en què la supervisió no s'ha fet bé. Parmalat cotitza a la borsa italiana. Els supervisors de la borsa no s'haurien d'haver preguntat què fa una central lletera amb 7.000 milions a les Illes Caiman? Després vénen els directius de les empreses, amb els seus comportaments poc ètics, de vegades. Quart esgraó: els consells d'administració, que en moltes empreses no saben res o, de vegades, fins i tot participen en algun frau. Per sota hi ha els auditors, que són els que tenen menys responsabilitat. Jo he estat auditor, i auditar una empresa és molt complicat, sovint

no ho saps tot. Ara bé, els auditors s'haurien d'haver preguntat què feia Parmalat amb 7.000 milions a les Illes Caiman.

—Fins on arriben les responsabilitats?

—Hi ha més esgraons on s'han comès errors, com les societats de *rating* (qualificació), com Standard&Poor's i Moody's.

D'Enron, un dia abans de l'escàndol deien que era la setena meravella. De Parmalat també, i era una empresa en què els índexs d'endeutament havien pujat molt en els últims anys. En el cas d'Enron hi va haver un analista de l'empresa BNP Paribas que va fer un primer informe negatiu d'Enron on va dir que ell no recomanava comprar accions de l'empresa. A aquest analista el van acomiadar al dia següent. Més responsables: els mitjans de comunicació, perquè pressionen perquè els directius tendeixin a mirar només els re-

sultats a curt termini, a intentar que el trimestre que ve declarin més beneficis que l'anterior, en lloc de valorar l'esforç a llarg termini.

Més responsables: els inversors. Com pot ser que una persona jubilada d'Enron inverteixi tots els seus estalvis en accions només d'Enron i que el seu pla de jubilació estigui invertit només en accions d'Enron? Aquí hi ha una falta de formació mínima pel que fa als inversors i una irresponsabilitat sobretot dels seus assessors. Un inversor ha de saber que les pomes mai no es posen totes en la mateixa cistella. Una persona que no sàpiga això no pot invertir.

—Casos tan sonats com el d'Enron van significar canvis importants en les exigències de transparència de les empreses nord-americanes. El cas de Parmalat tindrà el mateix efecte a Europa?

—Segur.

—El Govern espanyol insisteix en el bon govern de les empreses i en la necessitat que siguin més transparents, per la qual cosa les obliguen, per exemple, a fer públic el que cobren els seus consellers. És suficient?

—Anem pel bon camí, tot i que encara cal obligar molt més a ser transparents. Hi ha moltes empreses espanyoles que tenen filials a les Illes Caiman i a les seves memòries no ho expliquen. La transparència financera em sembla perfecta, però que no maregin la perdiu i que les empreses diguin quantes filials tenen a les Illes Caiman i a altres paradisos fiscals. Això és transparència.

—Els inversors poden estar més tranquils, amb les NIC?

—Sí, una mica més tranquils. I segur que al 2010 —quan les NIC hauran tret totes les alternatives— ja estarem segurs gairebé del tot. Ara bé, quan un directiu vulgui fer comportaments poc ètics... Ara, d'aquí a deu o vint anys, de fraus se'n podran fer sempre. Tu pots agafar els bancs i ficar-hi més sistemes de seguretat, però si els lladres volen entrar al banc, l'acabaran robant. Està clar que aquí cal actuar sobre l'ètica, fomentar una determinada cultura.

Bàrbara Amorós